

Deltaprogramma | Waterveiligheid

Deltabeslissing Waterveiligheid

Het Deltaprogramma: een nieuwe aanpak

Onze huidige dijknormen dateren grotendeels uit de jaren zestig. Ze zijn opgesteld na de Watersnoodramp in 1953. Sindsdien is ons land fundamenteel veranderd. Zo is bijvoorbeeld het aantal mensen en de economische bedrijvigheid sterk toegenomen. Als er iets mis gaat, dan is de impact van een overstroming nu veel groter. Ook verandert het klimaat. Hierdoor stijgt de zeespiegel en worden hogere afvoeren over de rivieren verwacht.

Inmiddels weten we veel meer over de sterkte van onze dijken en de gevolgen van een overstroming. We kiezen nu voor een nieuw waterveiligheidsbeleid om te zorgen dat we ook in de toekomst veilig blijven en overstromingen voorkomen. Een beleid dat uitgaat van de risicobenadering: we kijken zowel naar de kans op een overstroming als naar de mogelijke gevolgen. De introductie van de risicobenadering is een belangrijke verandering die doorwerkt in de eisen die we aan de dijken stellen en de manier waarop we dijken toetsen en ontwerpen. Met de nieuwe aanpak kunnen we heel gericht investeren op die plekken waar dat het hardste nodig is. Door de nieuwe aanpak werken we doelmatiger en effectiever aan het beschermen van Nederland tegen overstromingen.

Veilige Delta

We leven in een Delta. Grote delen (ca. 60%) van Nederland zijn kwetsbaar voor overstromingen vanuit de zee, rivieren en de grote meren. Honderd procent veiligheid bestaat niet. We zijn goed beschermd, maar we reageerden telkens op een ramp of bijna ramp. Nu, via de aanpak van het Delta-programma, kijken we vooruit en willen we een volgende ramp vermijden.

Het aantal mensen en bedrijven die we moeten beschermen is de afgelopen decennia fors gestegen. We hebben berekend wat dit betekent. Met de nieuwe, gerichte aanpak organiseren we voor iedereen achter de dijk een streng beschermingsniveau* van 1 op 100.000 per jaar ofwel: de jaarlijkse kans om te overlijden als gevolg van overstroming mag nergens groter zijn dan 0,001 procent. Daarvan afgeleid wordt de

norm van een dijk berekend. Conclusie is dat we vooral extra investeren in die gebieden waar de kansen én gevolgen van een overstroming het grootst zijn, vooral in het rivierengebied, de Rijnmond-Drechtsteden en Almere. Maar ook op andere plekken, zoals in het Waddengebied, het IJsselmeergebied en de Zuidwestelijke Delta zal geïnvesteerd moeten worden om aan de nieuwe normen te voldoen. Op andere plekken, vooral langs de kust, is de bescherming op orde. Daar zijn extra investeringen voorlopig minder nodig, maar blijft goed onderhoud van belang.

Specifieker kijken

De waterveiligheid in Nederland krijgt een andere basis: we gaan werken met het systeem van de risicobenadering*. Hierbij kijken we zowel naar de kans op een overstroming als naar de mogelijke gevolgen ervan. Om de kans op een overstroming te beperken, stellen we eisen aan de dijk. Deze eisen baseren we niet, zoals voorheen, op de overschrijdingskans (de kans dat een waterkering niet bestand is tegen extreme waterstanden), maar op de overstromingskans (de kans dat de waterkering doorbreekt en er een overstroming plaatsvindt). We kijken dus explicieter dan vroeger naar de sterkte van een dijk. Dat komt doordat we steeds meer inzicht hebben in hoe een overstroming tot stand kan komen. Zo weten we inmiddels dat piping – water dat onder de kering doorstroomt en zand meevoert – een grotere kans op een overstroming geeft dan we in het verleden dachten.

* zie begrippenlijst

Ook kunnen we beter berekenen wat de kosten (investeren in de dijksterkte) en de baten (te vermijden schade) zijn. Dat hebben we gedaan.

De nieuwe normen worden straks niet meer bepaald per dijkkring, maar per dijktraject (onderdeel van een dijk). Vroeger gingen we ervan uit dat bij een overstroming de gevolgen in het hele gebied achter de dijk hetzelfde waren. Nu weten we waar een doorbraak zorgt voor veel slachtoffers en grote schade en waar de gevolgen beperkter zijn. Dit kan per dijktraject verschillen. Daarom kiezen we ervoor de norm per dijktraject vast te stellen teneinde zo gericht te kunnen investeren. Het rendement van een geïnvesteerde euro wordt daarmee groter. Met de nieuwe normen zorgen we bovendien voor een beschermingsniveau van 1 op 100.000 voor iedereen die woont achter een primaire waterkering. Als er kans is op grote groepen slachtoffers of op grote economische schade (schade aan woningen, bedrijfsgebouwen en machines of als gevolg van productiestilstand), wordt de norm hoger. Tot nu toe was er wat dat betreft grote ongelijkheid tussen de verschillende regio's. Aan de rivieren is het risico op slachtoffers nu bijvoorbeeld groter dan aan de kust. Dat gaan we komende decennia gelijk trekken.

Doelen

Het nieuwe waterveiligheidsbeleid is gebaseerd op drie doelen die samen het gewenste veiligheidsniveau tegen overstromingen bepalen (bron DP2015):

1. Hetzelfde beschermingsniveau bieden aan iedere Nederlander die achter de dijk woont. De kans op overlijden als gevolg van een overstroming mag niet groter zijn dan 1 op 100.000 per jaar;
2. Meer bescherming bieden op plaatsen waar sprake kan zijn van grote groepen slachtoffers en/of grote economische schade;
3. Meer bescherming bieden op plaatsen waar uitval van vitale of kwetsbare infrastructuur grote landelijke gevolgen kan hebben.

Daarnaast is een belangrijk doel het bieden van concreet handelingsperspectief voor inwoners op het moment dat een overstroming dreigt.

De aanpak

Om deze doelen te bereiken kijken we naar verschillende maatregelen. Voorop staat de preventie door dijken, duinen en keringen. Maar door ook naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting te kijken zijn gevolgbeperkingen mogelijk als het een keer mis gaat. Tot slot zijn er maatregelen in de

rampen- en crisisbeheersing. In het Deltaprogramma worden deze maatregelen in samenhang bekeken. Opvallend is dat overstromingsrisico's op dit moment bijvoorbeeld slechts een beperkte rol spelen bij besluiten over ruimtelijke inrichting (wonen, werken, natuur, recreatie en infrastructuur) en bij investeringen in kwetsbare functies. Ook burgers en bedrijven staan nauwelijks stil bij het risico op overstromingen. Daar willen we graag verandering in brengen. Bewust zijn van risico's is het devies. Je bent tenslotte veiliger als je weet wat je moet doen in het geval van een overstroming en als er in de ruimtelijke inrichting al rekening mee is gehouden. Het totaal aan maatregelen moet er samen voor zorgen dat het risico aanvaardbaar is en de jaarlijkse kans om te overlijden als gevolg van een overstroming binnendijks nergens groter is dan 1 op 100.000.

Nieuwe normen voor de waterkeringen

De nieuwe normen worden gebaseerd op de risicobenadering en uitgedrukt in een overstromingskansnorm voor een dijk(traject). Hierbij kijken we naar de kans op overlijden en naar mogelijke gevolgen, zoals grote groepen slachtoffers en/of grote economische schade. De oude normen zijn gebaseerd op waterstanden en uitgedrukt in overschrijdingskansen. Dit heeft tot gevolg dat de nieuwe en oude normen getalsmatig niet te vergelijken zijn.

Sommige gebieden langs de kust, maar ook in andere delen van Nederland, zijn vanuit de nieuwe risicobenadering en het gewenste beschermingsniveau gezien, nu al veilig. De jaarlijkse kans om te overlijden als gevolg van een overstroming is daar bijvoorbeeld (veel) kleiner dan 1 op 100.000 per jaar. Er zijn daar de komende jaren dan ook minder investeringen nodig. In deze gebieden blijft het belangrijk om de veiligheid te handhaven en de dijken goed te beheren en te onderhouden. Zoals gezegd zijn in andere gebieden, vooral aan de rivieren, de overstromingsrisico's op basis van de nieuwe inzichten, groter. Het beschermingsniveau moet hier dus omhoog. Een hogere norm betekent dan een hogere, maar ook sterkere dijk. In de gebieden waar het om gaat bekijken we met alle betrokkenen welke concrete maatregelen nodig, mogelijk en haalbaar zijn.

De voorgestelde normspecificaties zijn ingedeeld in zes klassen: 1:300, 1:1000, 1:3000, 1:10.000, 1:30.000 en 1:100.000. Deze nieuwe normspecificaties vormen de basis voor de wettelijke verankering van nieuwe normen in de Waterwet. Het Rijk streeft ernaar om deze wettelijke verankering in 2017 gereed te hebben.

Ruimtelijke inrichting

Slimme combinaties

De preventieve aanpak met dijken en het geven van meer ruimte aan rivieren blijft voorop staan. Op specifieke locaties kan het gewenste beschermingsniveau soms ook bereikt worden met een slimme combinatie van maatregelen. Dit kan aantrekkelijk zijn in gebieden waar zwaarwegende maatschappelijke overwegingen (bijvoorbeeld gebrek aan ruimte of onevenredig hoge kosten) om andere oplossingen vragen dan alleen dijkversterking. Zo kan een specifieke maatregel op het vlak van ruimtelijke inrichting wellicht het verwachte aantal slachtoffers en de verwachte schade terugbrengen. De mogelijkheden in de ruimtelijke inrichting en de rampenbeheersing zijn lokaal mede bepalend voor het voldoen aan de normering*. Een dergelijke slimme combinatie van maatregelen, moet natuurlijk wel goed geborgd worden. Hoe dat kan, is binnen het Deltaprogramma verder uitgewerkt.

Waterrobuust inrichten

Om waterveiligheid ook in de toekomst te laten meewegen bij (her)ontwikkeling van locaties, stimuleert het Delta-programma een waterrobuuste inrichting. Zo krijgt het waterveiligheidsbelang een volwaardige plaats in de toekomstige ruimtelijke planvorming.

* zie begrippenlijst

Bij waterrobuust inrichten wordt ook naar de buitendijkse gebieden* gekeken. Buitendijkse gebieden worden niet beschermd door primaire keringen, omdat ze vóór die keringen liggen. Voor deze gebieden bestaan geen wettelijke beschermingsnormen: bewoners en gebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen en dragen zelf het risico van waterschade. Een waterrobuuste inrichting is in deze gebieden uiteraard van groot belang. De beoordeling van de veiligheid, de noodzaak van aanvullende maatregelen en de communicatie over waterveiligheid in buitendijkse gebieden ligt bij regionale en lokale overheden.

De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie adviseert hoe waterrobuust inrichten het best geregeld kan worden. Extra aandacht gaat daarbij uit naar vitale en kwetsbare functies zoals bijvoorbeeld elektriciteitscentrales en ziekenhuizen.

Rampenbeheersing

Evacuatiemogelijkheden

Veiligheidsregio's, waterschappen en wegbeheerders gaan de samenwerking in de rampenbeheersing versterken. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar het verbeteren van de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven.

Bewustwording bij elke Nederlander

Zoals gezegd, ben je veiliger als je weet wat je moet doen in geval van een ramp. Daarvoor is het belangrijk dat overheden hun rampenplannen op orde hebben en houden en dat ze hierover goed communiceren met hun burgers. Bedrijven en burgers kunnen zelf ook nadenken over de vraag: 'Wat moet en kan ik doen als het mis gaat?'. Uiteraard zijn de risico's niet overal in Nederland gelijk. Via Onswater.nl kunnen alle Nederlanders eenvoudig de mogelijke gevolgen van een overstroming in hun eigen buurt traceren door hun postcode of woonplaats in te voeren. Ook met behulp van de Landelijke Evacuatie Module (LEM) kan elke inwoner zich in de toekomst voorbereiden op een overstroming. De veiligheidsregio's zullen komend jaar toewerken naar een concreet handelingsperspectief voor burgers tot op postcodeniveau.

Begrippenlijst

Beschermingsniveau

Voor het nieuwe waterveiligheidsbeleid stellen we onder andere als doel dat voor ieder individu in Nederland dat achter de dijk woont, de jaarlijkse kans op overlijden als gevolg van een overstroming niet groter mag zijn dan 1:100.000 (10⁻⁵) per jaar. Dit noemen we het beschermingsniveau.

Buitendijkse gebieden

Buitendijkse gebieden zijn gebieden die niet beschermd worden door primaire waterkeringen.

Risicobenadering

De waterveiligheid in Nederland krijgt een andere basis: om gericht en doelmatiger te kunnen investeren in waterveiligheid, gaan we werken met het systeem van de risicobenadering. Dat betekent dat we zowel kijken naar de kans op een overstroming als naar de mogelijke gevolgen daarvan, zoals overlijden, grote groepen slachtoffers en economische schade.

Normering

De Rijksoverheid stelt normen op, waaraan de primaire waterkeringen in Nederland moeten voldoen. De nieuwe 'risicobenadering' leidt tot een voorstel voor nieuwe normering. Tot nu toe baseerden we de normen op de overschrijdingskans (de kans dat een waterkering niet bestand is tegen waterstanden die de 'maatgevende omstandigheden' overschrijden). De nieuwe normen zullen worden gebaseerd op de overstromingskans (de kans dat de waterkering doorbreekt en er een overstroming plaatsvindt).

Vitale infrastructuur en kwetsbare functies

Met vitale infrastructuur bedoelen we netwerken (en bijbehorende installaties) voor elektriciteit, gaswinning, drinkwater en communicatie. Bij kwetsbare functies denken we aan nutsvoorzieningen, openbare orde, geldverstrekking, ziekenhuizen en luchthavens.

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

De deltacommissaris bevordert de totstandkoming en de uitvoering van het Deltaprogramma. Hij doet jaarlijks een voorstel voor het Deltaprogramma aan de Ministers van IenM en EZ. Dit voorstel bevat maatregelen en voorzieningen ter beperking van overstromingen en waterschaarste. Het Deltaprogramma wordt ieder jaar op Prinsjesdag aan de Staten-Generaal aangeboden.

Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en Herstructurering
- Rijnmond-Drechtsteden
- Zuidwestelijke Delta
- IJsselmeergebied
- Rivieren
- Kust
- Waddengebied

www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma
www.deltacommissaris.nl

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Economische Zaken

September 2014